

“NÅR VI DET?” Et kig ind i fremtidens sundhed

28. august 2017

Af Steen Svendsen og Søren Steen Olsen, Public Futures

Mange antagelser bliver udfordret, og vi vil stå overfor nye etiske valg - både enkeltvist, som sundhedsleverandør og som samfund. Boxing Future Health ser på scenarier for sundhedsområdet år 2050, og det første projektevent gav tankevækkende fingerpeg om, hvad der er på spil.

Del
Facebook
Twitter

Godt 40 specielt inviterede ressourcepersoner var samlet 28. april til prologen på projektet Boxing Future Health sammen med projektteamet fra Dansk Design Center og Public Futures.

Boxing Future Health er et samskabelsesprojekt for sundhedsområdet. Det skal munde ud i scenarier, der bliver manifesteret i tre skibscontainere, hvor man kan gå i clinch med fremtiden, få udfordret egne ideer og blive inspireret til produktudvikling, strategi, design m.v.

Tidshorisonten, år 2050, er lang, men det er sundhedsområdets tidshorisont også. Og det handler faktisk om nutiden: Hvilke beslutninger skal vi tage i dag, der passer til den fremtid, vi vil møde? Og – mere ambitiøst – hvilke beslutninger skal vi tage i dag for at skabe den fremtid, vi ønsker?

Deltager omkring hvad er

Tilgange og tendenser: Nogle nedslag

Nogle sundhedstrends er velkendte. Der er et grundlæggende pres på økonomien, hvor bl.a. befolkningens aldring, stigende forventningspres og ikke mindst ny medicin og teknologi gør sig gældende.

Dertil kommer skift i sygdomsmønsteret (med bl.a. flere kroniske sygdomme og patienter, flere neuropsykiatriske patienter og lidelser), individualiseret sundhedsteknologi, personaliseret medicin, kunstig intelligens, robotter osv.

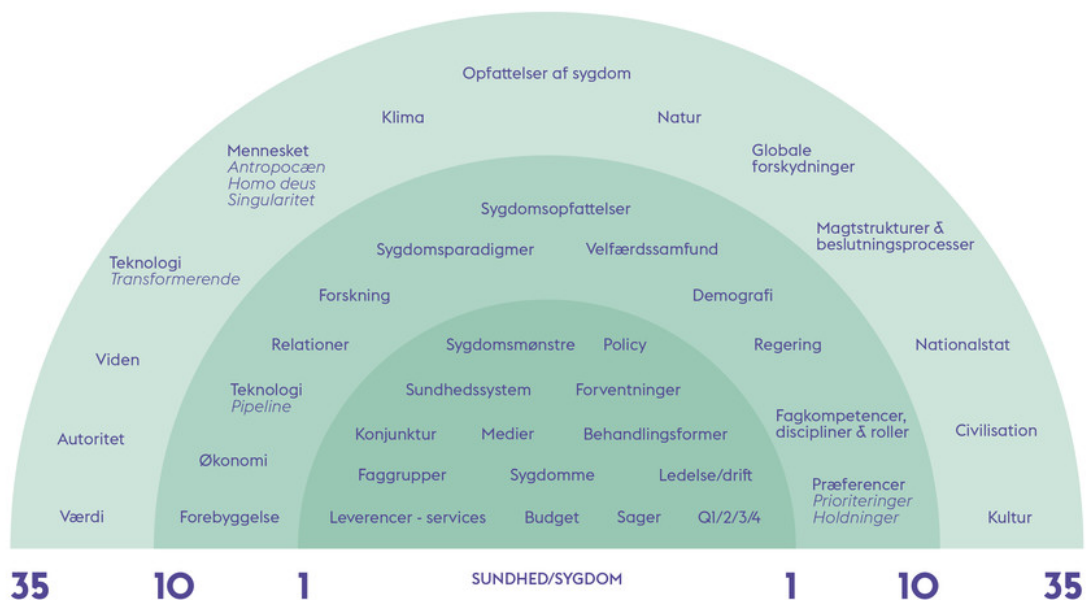
Sådanne trends er et udgangspunkt for at tegne billeder af fremtiden. Hver for sig vil de udfordre området, og til sammen tegner der sig et billede af et område, som skal transformeres grundlæggende i de kommende årtier.

Det lange sigt er vigtigt. Det giver mulighed for at sætte fokus på strukturelle faktorer, der ofte overses på en krævende dagsorden her og nu. En ting er, om budgettet holder til næste år, om planerne holder og om nøgletallene er tilfredsstillende, men hvad betyder det aldrende samfund mere grundlæggende på længere sigt? Hvordan spiller ændringer i velfærdssamfundet

ind? Hvilken forskning og hvilke teknologier og behandlingsparadigmer bryder igennem på fem, ti og tyve års sigt?

Endnu mere grundlæggende berører udviklingen – ikke mindst den teknologiske – spørgsmål om, hvad sygdom og sundhed i det hele taget er? Hvad vil det sige at være menneske?

Jo længere tidshorisont, man arbejder med, desto flere af de strukturer, vi normalt anser for grundlæggende og derfor næppe reflekterer over, kommer i spil. Hvis vi ønsker selv at sætte retningen for disse ændringer, vil det være en tilsvarende langsigtet bestræbelse. Det klassiske paradoks er, at hvis man venter med at reagere på udfordringerne, til de faktisk har manifesteret sig, kan det være for sent. Tænk blot på f.eks. klimaspørgsmålet.

På 1 års sigt arbejder vi med et givet system og givne budgetter, og der skal håndteres ledelse, drift, forventninger og mediesager.

På lidt længere sigt (5-10 år) kommer forebyggelse, skift i præferencer og sygdomsmønstre, politiske prioriteringer, udviklingen af velfærdssamfundet, teknologien i den nuværende pipeline, demografi m.m. i fokus.

Og ser vi ud over denne horisont (10, 20, 35 år) er alt fra værdi, viden, kultur, globale forskydninger, klima, natur, opfattelser og forståelse af sygdom osv. dynamiske faktorer. Teknologiske forandringer er ikke marginale, men skaber et grundlæggende nyt system.

Mennesket selv kommer til diskussion, når vi fx får værktøjer til at forandre og forbedre funktionsevne, og når vi agerer på baggrund af en ny og anderledes erfaringsverden – hvad vil være vigtig i livet, og hvordan forstår vi sundhed? Bliver vi "augmenterede transhumanoider"?

Sikkerheder og usikkerheder

Alt dette danner bagtæppe for Boxing Future Health-projektet, og det blev på forskellig vis rullet op på vores scoping-event.

Efter oplæg om projektet, om scenarier og ovenstående om trends og tidshorisonter, var der korte dialogøvelser, der gik ud på at reflektere over fremtiden. Endelig var der uddelt kort, hvor deltagerne blev bedt om at svare på to spørgsmål omkring fremtiden i 2050: Hvad er du sikker på? Og hvad er du usikker på?

Netop sikkerheder og usikkerhed er vigtige ingredienser i udviklingen af scenarier. Kortene er selvfølgelig kun udtryk for et straksnedslag i denne mindre gruppe. Men det er en gruppe, der både har indsigt i og er optaget af sundhedsrådets fremtid, og deres input er

interessante som kvalitative udtryk for, hvilke toner og tanker, de valgte at slå an.

Brugbare scenarier handler om det, der er usikkert. Ofte drejer en stor del af arbejdet sig om, hvad vi vurderer som henholdsvis sikkert og usikkert. Scenarier kan skabe alternative helhedsbilleder af fremtiden, som dels kan inspirere hver for sig og dels udvider vores ide om mulighedsrummet på en systematisk måde.

De spontane svar om sikkerheder og usikkerheder, som deltagerne kom med, kan ses som kvalitative strømpile på, hvad der umiddelbart rører sig blandt denne indsigtfulde gruppe, når man spørger dem om fremtiden. Temaerne er nogle, vi har defineret efterfølgende på baggrund af materialet.

Inspiration til fremtidens sundhed 2050

Det er uhyre interessant at gennemlæse de mange udsagn, og der skal lyde en stor tak til deltagerne. Der er mange, og de er forskelligartede, og de er i sagens natur helt korte og overskriftsagtige. Samlet giver et sådant materiale selvsagt ingen håndfaste konklusioner. Til gengæld fremstår der en yderst tankevækkende og inspirerende collage.

Det er selvfølgelig interessant, hvilke temaer som er blevet berørt af mange, men der er også enkeltstående udsagn, der stikker ud og pirrer fantasien.

Nogle af de temaer, der blev berørt, og som mange kredsede om, handlede om afsøgning af begreber. Foruden grundtemaerne om teknologi, sundhed og mennesket hæfter vi os ved, at mange har kredset om selve sundhedssystemet, om hvem der har ansvaret for sundhed, og om en bekymring for økonomiske udviklinger, herunder at der kan udvikle sig en stigende ulighed i sundhed.

Udsagnene er gengivet samlet som [bilag til artiklen](#). Neden for knytter vi nogle kommentarer til nogle af de betragtninger, vi især har hæftet os ved.

”Når vi det?”

Et enkelt udsagn, vi er blevet grebet af, lyder kort og

godt "Når vi det?" Et spørgsmål, der lidt gådefuldt ikke henviser til noget bestemt, og derfor rejser flere nye spørgsmål. "Når vi hvad?", vil man uvægerligt spørge, og man indser hurtigt, at det kan være nærmest hvad som helst i et univers af sygdom og sundhed, udfordringer og muligheder.

Når vi at transformere sundhedsområdet, inden det bukker under for indre og ydre udfordringer? Når vi at gøre noget ved alle de mange problemer, vi står med – på sundhedsområdet, i Danmark, globalt – inden det er for sent? Når vi at udnytte muligheder mens de er der? Eller klassikeren om jagten på sundhed, ungdom og det evige liv: Når vi at finde kuren, inden det er for sent?

"Når vi det?" Først og fremmest anslår spørgsmålet en følelse af, at vi har travlt. At vi ikke kan vente til i morgen. At det er nu, vi skal i gang for at skabe fremtiden, men også at vi har et råderum, der stadig gør det relevant at stille spørgsmålet. Det er nok det, der har grebet os. Og det er ikke noget dårligt udgangspunkt at gå til opgaven med.

Hvad er sundhed?

I det lange perspektiv kommer helt grundlæggende begreber også til diskussion. Hvad vil sundhed og sygdom fx egentlig sige i fremtiden? En anden forståelse af sundhed vil naturligt betyde, at vi vil have en anden forståelse af hele sundhedsområdet med store konsekvenser til følge. Enkelte berørte spørgsmålet, og det er et helt essentielt tema, der vil blive gennemgående i projektet.

Hvad er mennesket?

Mennesket er det naturlige centrum og fokus for alle indsatser på sundhedsområdet, og det selvindlysende formål med det hele. Men er det egentlig så selvindlysende, hvad mennesket er? Mange af de igangværende tendenser rører allerede ved forhold, man tidligere har betragtet som kernen i den menneskelige eksistens.

Det drejer sig fx om: Sygdom og død som en integreret del af menneskelivet. Kroppen og dens funktionalitet og

aldring som et givet vilkår for den enkelte, og for os alle. Teknologiske udviklinger som kortlægning af DNA, genteknologi, kunstige organer, nye medicintyper m.v. Hvor meget kan og skal vi forbedre på os selv? Fysisk og mentalt? Intelligens- og personlighedsmæssigt?

Mange grænser kommer i spil, og vi vil stå overfor nye etiske valg. Både enkeltvist, som sundhedsleverandør og som samfund.

Mennesket som en entydig størrelse kommer tydeligvis til diskussion. Selv udsagn, der taler om det sikre i forhold til mennesket, kan der sættes spørgsmålstegn ved. Det gælder udsagn om, at der vil være behov for menneskelig kontakt, at patientnære løsninger vil være lowtech, at der er brug for ansigt-til-ansigt kommunikation og berøring, og at der fortsat vil være et menneskeligt behov for kvalitativ fordybelse.

Der vil være modstand og kritik mod, at teknologien reducerer mennesket til en biomedicinsk enhed. Og der vil samtidig være en strømning, der hævder, at menneskets livsmuligheder og -perspektiver netop udvides gennem teknologien.

Systemet slår tilbage

Mange peger på forandringer i sundhedssystemet som noget sikkert. Der er til gengæld en vis spændvidde i, hvad det er for forandringer, der vurderes som sikre. En deltager mener, det er sikkert, at staten bevarer styringen, mens andre taler om, at det offentlige sundhedsvæsen mister positionen som primær leverandør af sundhedsydelser. Andre deltagere mener, det er sikkert, at systemet bliver service- og menneskeorienteret med et holistisk perspektiv, andre at kunstig intelligens vil gennemsyre det, og at mødet med praktiserende læger højst vil ske virtuelt og sjældnere på hospitaler.

Der peges også på mange usikkerheder, som det er forventeligt i et 30 års perspektiv. Vil sundhed varetages af store virksomheder? Vil de nationale systemer være brudt sammen? Vil organiseringen stadig være forankret decentralt/i regioner?

Flere udsagn handler om systemets indbyggede konservatisme – der er usikkerhed om, hvorvidt stærke kræfter i sundhedssystemet er så orienteret om at bevare egne positioner og interesser, at de kan modstå krav om grundlæggende forandringer. Det være sig forholdet (eller "magtforholdet" som det omtales) mellem patient og læge, de faglige ekspertinteresser eller sundhedspolitikere.

En slags "systemet slår tilbage"-bekymring, hvori der naturligvis også ligger en tolkning af det sundhedssystem, vi har i dag.

Sundhed er dit eget ansvar

Hvem har ansvaret for sundhed i fremtiden? Det har du selv! Det peger ganske mange udsagn på, og det handler selvfølgelig om teknologien, der giver bedre muligheder for selvdiagnosticering, selvbehandling og viden om eget liv og helbred.

Men det handler også om en større autonomi for fremtidens patienter og borgere, som både er en mulig konsekvens af teknologien, og som vil være efterspurgt af patienterne/fremtidens borgere. Og dermed stiller også dette spørgsmålstejn ved eksisterende sundhedsautoriteter, der bygger på faglighed og/eller systemtræghed.

Økonomisk pres giver øget ulighed i sundhed

Det økonomiske pres på sundhedsområdet er ikke til diskussion. Det åbner til gengæld for en stor dagsorden omkring, hvordan det kommer til udtryk, og her peger mange på, at det vil give en større ulighed i sundhed. Man kan koble det med tendensen til, at sundhed er et eget ansvar, men også – og ikke mindst – med den løbende udvikling af nye behandlinger, der vil være tilgængelige mod betaling. Og denne betaling, hvordan vil den være finansieret?

Gennem et skattefinansieret offentligt system med universel dækning, som vi tilnærmelsesvist er vant til i Danmark? Der er tydelig skepsis omkring dette – og i det mindste om, at systemet vil være i stand til at honorere enhver ekstra efterspørgsel, som

fremkomsten af nye behandlinger vil give anledning til. Man kan forestille sig sundhedsturisme/-flygtninge, parallelimport af sundhedsydelser, et voksende og mere differentieret forsikringsmarked osv.

Det er bagsiden af medaljen omkring sundhed som dit eget ansvar: Det er ikke sikkert, du vil have råd, og det er ikke sikkert, du kan magte det.

Teknologi – en sikker faktor

Teknologi er en meget sikker drivkraft på sundhedsområdet. Det er en faktor med mange dimensioner – det diagnose- og behandlingsteknologiske er en side af sagen (er medicin fysisk eller digital?). Eksplosionen af personlige data om sundhed, hvordan de skal håndteres, hvem der har adgang osv. er en anden. Mulighederne for fjernkonsultation, fjernbehandling og indlæggelse i eget hjem er en tredje.

De usikkerheder, der gives udtryk for, handler fx om hvorvidt teknologi kan erstatte sundhedspersonale og hvorvidt man vil kunne stole på, at AI-systemer vil træffe rigtige valg. Man vil måske føle behov for en "second opinion", måske ligefrem fra et menneske?

Teknologiens muligheder udvider sig med sikkerhed. Usikkerhederne ligger i detaljen, i hvilke virkninger teknologien vil medføre og frem for alt, hvilke vi vælger, at den skal have i mødet med vores fremtidige forståelse af mennesket og sundhed.

Bilag: Udsagn fra "scoping event"

Deltagerne på "scoping event" fik udleveret to kort med spørgsmål om, hvad de især er hhv. usikker og sikker på, når de tænker fremtidens sundhed 2050. De fik 5 minutter til besvarelsen og formåede at bidrage med nedenstående imponerende samling af udsagn og tanker. For at lette overblikket har vi tematiseret udsagnene efterfølgende.

LÆS BILAG: [Udsagn fra Scoping event](#) (pdf, 4 sider)

Om forfatterne

Steen Svendsen og Søren Steen Olsen er fremtidsforskere og partnere i vidensvirksomheden Public Futures, der arbejder med fremtidsorienteret strategiudvikling i såvel det offentlige som erhvervslivet og civilsamfundet.

Boxing Future Health-projektet ledes af Dansk Design Center. Projektets styregruppe består af en række toneangivende aktører på det danske sundhedsområde. Public Futures har været med i udviklingen af Boxing Future Health med Dansk Design Center og har ansvar for udviklingen af fremtidsscenerier med ekspertgruppen, herunder udvikling af alternative scenarier for sundhedsområdet år 2050.

Læs mere om Boxing Future Health

Program

Vi udvikler visuelle og taktile fremtidsscenerier for sundhedsvæsenet i år 2050, i samarbejde med eksperter inden for scenarieudvikling og fremtidsforskning samt aktører fra sektor og industri.